

Grund och Gränser II

Förord

Den lilla skriften "Grund och gränser" som gavs ut i samband med det första Linköpingsmötet 1997 väckte stort intresse. I fem punkter ställdes där kyrkans klassiska tro om Gud, om Jesus och människornas frälsning, om uppenbarelsen, om lagen och kristen livsstil och om kyrkan mot trender i dagens kyrka i Sverige som strider mot denna tro.

Men skriften var kortfattad, och många har önskat få en mer utförlig genomgång av de fem punkterna. För att förverkliga denna önskan och också ta vara på det som sades vid Linköpingsmötet bad jag Göran Beijer, Pekka Heikkinen och Fredrik Sidenvall att ta fram material till en utförligare skrift. Så skedde. Erik Petréntog sedan på sig uppgiften att bearbeta materialet till en löpande framställning.

Det är detta som nu publiceras och presenteras som "Grund och gränser II". Det kommer att höra till det andra Linköpingsmötets undervisning, det som jag inbjudit till den 11 och 12 november 2000. Skriften är uppställd i mindre stycken, ett fyrtiotal, som kan användas till samtal i grupper också efter mötet i Linköping.

Allt som hör till klassisk kristen tro återfinns inte i denna skrift; det finns mycket mer som skulle kunna sägas. Inte heller är det en bekännelseskraft; sådana har kyrkan redan. Men en fördjupning av kunskaperna i trons sanningar är alltid nödvändig, inte minst av det i den kristna tron, Bibelns budskap och apostolisk tro och ordning som i vår tid ifrågasätts, anpassas till tidsandan eller överges.

Samla gärna några vänner, läs och samtala till fördjupning.

Profeten Elias dag den 20 juli 2000

Bertil E. Gärtner

Om Gud

1. Gud är

När Mose frågade efter Guds namn, fick han svaret "Jag är den jag är". Gud är inte beroende av någon eller något för att finnas till. Tvärtom är allt som är till helt och absolut beroende av den som är. Gud är suverän.

Den norske psalmdiktaren Petter Dass skriver:

Gud er Gud om alle land lå øde,
Gud er Gud om alle mann var døde.

(Sv ps 649:2)

Gud är inte en idé som människor har kommit på, inte något som mänsklig spekulering eller fantasi eller längtan har skapat. Gud är verkligheten själv. Guds kärlek, ljus och glädje är hela tillvarons grund och ursprung.

Vår kunskap om Gud är begränsad och fragmentarisk, som en gåtfull spegelbild. Men vi vet att han inte bara är en allmän kosmisk kraft utan en personlig Gud som tar kontakt med oss.

2 Mos 3:14, Ps 90:2, 1 Kor 13:12, 1 Tim 6:16, 1 Joh 1:5.

2. Gud skapar

Allt som finns har kommit till genom att Gud har skapat världen ur intet. Vi kan ana att det är en akt av kärlek. Skapelsen är inte något mer eller mindre automatiskt utflöde av Guds väsen. Skaparakten är ett fritt och suveränt beslut som det har behagat Gud att fatta.

Gud sade och det blev så. Guds ord är levande och verksamt så att det frambringar det som det säger. Guds ord är gärning. Hos Gud är ord och gärning ett.

Guds skaparkraft är ständigt verksam i hela tillvaron, både i den synliga värld som vi förnimmar omkring oss och i den osynliga som vi anar och någon gång får en skymt av. Teorier om Gud som en urmakare, som i tidens begynnelse satte i gång en mekanik som sedan går av sig själv, har ingenting med biblisk och kristen skapelsetro att göra. Gud är oavbrutet närvarande i sitt verk – det är så detta fortsätter att finnas till – men inte så att vi skulle kunna finna Gud i stenar eller träd. Även om vi i naturen, eller människolivet, kan ana och bli gripna av Guds storhet och skönhet, finns alltid en åtskillnad mellan Skaparen och det skapade. Vi tillber och åkallar Gud och Gud ensam, aldrig Guds skapade verk.

Om Gud och det levande skriver psalm 104: "Du tar ifrån dem deras ande, och de dör och blir åter mull. Du sänder din ande, då skapas liv." Allt liv är beroende av Gud.

Vad det betyder att människan är skapad till Guds avbild blev uppenbart när Guds Son blev människa. Han är Faderns Son av evighet, förstfödd före allt skapat, i honom skapades allt i himlen och på jorden, synligt och osynligt, troner och herravälden, härskare och makter, allt är skapat genom honom och till honom.

Så framträder Gud som treenig. Fadern sänder Anden ut i världen till att ge liv och uppenbara Gud. Anden drar människor till Sonen, som undervisar om Fadern och öppnar vägen till Fadern. Så leder Anden människor genom Sonen till Fadern.

1 Mos 1-2, Ps 104, 139, Vish 9:1, Apg 17:27f, Rom 1:9, Kol 1:15-16, Hebr 4:12, 11:3.

3. Guds kärlek

Liksom Gud har skapat och fortsätter att skapa i en kärlek utan gräns, vill han i sin kärlek ge oss människor del i samma fullkomliga godhet och glädje som är hans väsen. Den omsorg som finns i skapelsens överflöd och ändamålsenlighet är hans kärleks sätt att verka. Vi anar den kärleken när vi i naturen ser hur livets krafter samverkar och för skapelsen vidare. Vi skymtar den när relationer mellan människor är som bäst, mellan man och kvinna, mellan föräldrar och barn, mellan vänner och arbetskamrater, i enskild eller offentlig omsorg om de svaga. Tvärs igenom allt hemskt och vidrigt får vi tro att det i tillvarons innersta, bortom allt mänskligt, finns en gudomlig kärlek.

Men detta förblir skärvor och fragment. Guds kärlek kan människan aldrig förstå utifrån sina egna erfarenheter och sitt eget förnuft. För att förstå Guds kärlek behöver människan Jesus.

Ps 103:8, 10, Ps 118:1, Rom 5:8, 8:35, Tit 3:4, 1 Joh 4:7-10, 16.

4. Guds allmakt

Liksom Guds kärlek är Guds allmakt fördold. I synnerhet har vi människor svårt att tänka att Gud är både kärlek och allmakt.

Spontant tänker vi att den som har allmakten bestämmer i allt och dirigerar allt som sker. Men till Guds fördolda plan för världen hör att tillåta onda makter att driva sitt spel. I Bibeln kallas de fiender, Guds och människors fiender. De gör mycket ont och vållar mycket skada här i världen. Men deras tid är utmätt och de vet det. De kommer att besegras och då blir Guds allmakt uppenbar.

Men, frågar människor, varför låter Gud det här hålla på? Varför gör inte Gud slut på det onda nu och omedelbart? Bibeln svarar att det är för att ge människor en möjlighet att välja rätt sida i kampen. Gud är kärlek och därför tvingar han ingen. Gud vill vinna vår kärlek och tillit och att vi själva skall vilja skilja oss från det onda.

1 Kor 15:26, 2 Petr 3:8-9, Upp 12:12, 17:17.

5. Guds avbild

Gud skapade människan till sin avbild.

Människans tanke bevarar i minnet det som har varit och sträcker sig med planer och förhoppningar in i framtiden. Hon samlar det som var och det som ännu inte är i sitt medvetandes nu. Genom språket bygger människor gemenskap med varandra, utforskar världen och kan fram bära hela skapelsens lovsång till Gud.

Människan ställer frågor om varifrån hon kommer och om meningen med sitt liv. Hon vet att hon skall dö och gör sig tankar om det som är bortom döden. Hon sätter upp mål för sig och väljer vägar att nå dem. Det som mer än något annat gör människan till det hon är, är att hon kan lära sig skilja mellan rätt och orätt och bli medveten om den skillnaden.

Människan har av Gud fått förtroendet och uppdraget att förvalta skapelsen. Hon har fått makt över det levande, hon får bruka det men skall också vårda det. I detta skall hon vara Guds medarbetare och skall svara inför Gud hur hon fullgör sitt uppdrag.

Till skapelsens mångfald hör att Gud skapade människan till man och kvinna. Till skapelsens ordning hör att de båda skall samverka. I den uppgift de har fått att befolka hela jorden har de var sin funktion, båda lika nödvändiga och lika värda. I sin samverkan med mannen blir kvinnan inte mindre kvinna utan mer, och i sin samverkan med kvinnan blir mannen inte mindre man utan mer. Även när nya kulturer och samhällsformer ger män och kvinnor nya och annorlunda roller, förblir de män och kvinnor. Strävanden att utplåna skillnaden och ta fram ett släkte av könlösa människor brukar, efter en tid, när naturen tar ut sin rätt, avslöjas som de modeflugor de är.

Människor är olika varandra, samverkar och kompletterar varandra i många fler sammanhang än i äktenskap och familj, arbetsplatser, vänskapskretsar, samhällen, hela folk. Åter och åter visar det sig att människan är skapad för gemenskap, för att leva i den och för att bygga den. Gud har skapat oss till att i alla dessa former av mänsklig gemenskap se på varandra som Guds avbild. Det värde som varje människa har som skapad till Guds avbild ger oss Gud i uppdrag att respektera, ta vara på och försvara. Även i det hon saknar och längtar efter är människan präglad av att vara skapad till Guds avbild.

Skapad till Guds avbild, är människan inte bara så att hon gör ett och annat som något liknar det Gud gör i världen. När någon följer Sonen på korsets väg, blir det tydligt att människan är skapad till att ge sitt liv för andra. Det hör till normalt jordiskt människoliv. Man kan inte ge sitt liv åt en annan utan att riskera det, varje kvinna som har fött barn vet det. Även i svår nöd finner människan utvägar att göra något för en annan. Det ger henne ingen förtjänst inför Gud, det är bara ett vittnesbörd om vad hon är skapad till, att återspegla honom som är korsfäst från världens skapelse.

1 Mos 1:27, 28, 2:15, 9:6, Ps 8:5ff, Vis 2:23, 9:2, Ef 4:24, Kol 3:10, Upp 13:8.

Om Jesus och människornas frälsning

6. Bortvänd från Gud

Efter orden om hur Gud skapade världen och satte människan till att bruka och vårda den, berättar Bibeln om hur människan frestades och föll för frestelsen. Själva likheten med Gud lockade människan att bli mer än hans avbild och avspeglning. Hon fick tanken att på egen hand kunna avgöra vad som är gott och vad som är ont, med ett ord att bli Guds jämlike.

Människan tänkte sig att hon skulle bli fri och oberoende. Men den frihet hon tog sig var friheten att säga nej till Gud. I verkligheten blev hon fånge i onda makters våld. När människan inte längre svarar inför Gud hur hon förvaltar skapelsen utan vill bestämma själv, går det mesta snett. Även det som var rätt tänkt blir fel. I stället för att bruka och vårda jorden kommer hon i sin själviskhet att förbruka och ödelägga den.

Fel blir det också i hur människor är mot varandra. Gud har gjort människor var och en på sitt sätt för att de skall vara varandra till ömsesidig hjälp och glädje. Men det förvrids så att somliga kommer över och andra under. Somliga anses mer värda, andra mindre. Från den ena sidan kommer förakt och förtryck, från den andra avund och hat, medan de svagaste tystas och tillintetgörs. När människor själva bestämmer vad som är rätt och fel, kommer den ena gruppens rätt snart i konflikt med någon annan grupp. Även när människor vill väl, gör de alldeles för ofta varandra illa.

Några lever ut sin själviskhet och gör det de har lust till utan att skämmas. Andra anstränger sig för att följa vissa regler och normer; om själviskheten då sticker fram, vill de helst behålla det för sig själva. Somliga försöker på allvar bekämpa sin själviskhet och märker inte hur den kommer tillbaka just i deras önskan att ha allt under kontroll. Deras liv kan se olika ut, men de är alla kvar i fångenskapen under de makter som är Guds fiender.

Att världen inte fungerar som Skaparen avsåg behövs det ingen djupare andlig klarsyn för att se. Den Guds avbild som människan skulle vara är sönderbruten och förstörd. Men hur illa det verkligen är ställt, med världen och med en själv, det vill man helst slippa se. I sin fångenskap under makterna värjer människan sig mot sanningen. Den kan bara Guds Helige Ande uppenbara.

1 Mos 3-4, Ps 51:8, Luk 18:9-14, Rom 1:22, 3:10-12, Gal 4:8.

7. Ondskan

Att människolivet inte fungerar som Gud avsåg i skapelsen beror inte på tillfälligheter eller mänsklig svaghet. I tillvaron finns en ond makt som vill omintetgöra Guds avsikt med skapelsen. Den kan inte skapa något, inte åstadkomma något positivt, bara förvränga och förstöra det som kommer från Gud.

Varifrån denna onda makt kommer vet vi inte. I Bibeln finns antydningar om ett uppror mot Gud i andevärlden av någon som kallas Djävul eller Satan och som är Guds och människors fiende. Säkert är att liksom Gud gav människan en särställning i skapelsen, använder Guds fiende människan som ett redskap för att störa Guds skapade värld. Bara människor kan veta att de gör Gud emot, därför är det bara människor Djävulen kan dra in i upproret mot Gud.

Att handla emot det man vet är Guds vilja kallas att synda. Människan gör ständigt Gud emot, medvetet eller omedvetet. Mitt i ett liv som tycks fungera normalt, kommer tillfällena, ofta när man minst väntar och önskar det, då den onda makten driver människan att tänka och handla mot Guds vilja. Hela hennes väsen är indraget i upproret mot Gud.

Därför talar man om en ursprunglig synd eller arvsynd. Ordet har ingenting med arvsanlag i modern mening att göra utan säger att varje människa föds in i ett beroende av onda makter som hon inte kan ta sig ur på egen hand. Ju ivrigare hon försöker komma loss, desto hårdare sitter hon fast. Framför allt kan människan inte av sig själv komma fram till att tro och förtrösta på Gud.

1 Mos 8:21, Job 25:4, Ps 51:7, Matt 13:24, 28, 39, Luk 10:18f, 22:3, 31, Joh 8:44, 13:27, 2 Kor 2:11, 11:14, 1 Petr 5:8, 1 Joh 3:8, Upp 12:9, 20:2.

8. Döden och domen

Genom att människan i olydnad vände sig bort från Gud bröts flödet från livets källa. Syndens konsekvens är döden.

Därför är allt liv i skapelsen lagt under död. Men människan dödar för dödandets egen skull. Så dödar man i krig, där framgång mäts i antalet dödade motståndare. Detta dödande är avigsidan av det liv och de gåvor som människan ensam fått.

Människan är skapad för ett liv som sträcker sig bortom jordelivets gränser. Det är ett liv i gemenskap med Gud. Är den gemenskapen bruten, som den är genom synden, är människan utestängd från något hon är skapad för.

Avstängningen från det eviga livet är inte en nyck eller ett utslag av dåligt humör från Guds sida. Guds helighet kan inte tåla något orent eller ofullkomligt. Allt sådant, och det är hela den i synd fallna världen och allt vi gör i den, ligger därför under Guds vrede.

Mänsklig tanke har alltid haft svårt att se Guds kärlek och Guds helighet tillsammans. Det är ett mysterium som uppenbaras i Jesus, Marias son, en människa av kött och blod.

1 Mos 3:22, Rom 1:18, 5:12ff, 8:20, 9:28, 1 Kor 15:56, Kol 3:6.

9. Lagen

Människan vände sig bort från Gud. Men Gud övergav inte människan, lämnade inte ut henne åt ondskans andemakter. Även i den fallna skapelsen gör Gud sin vilja känd. Som stöd och hjälp ger han människorna sin lag. I den tar Gud i klara ord fram de regler han har lagt ner i skapelsen. Om mänsklig gemenskap skall fungera måste alla respektera varandras liv och lem, familjeliv och goda namn och rykte. Överallt och i alla tider har människor med sitt förnuft insett att det är klokt att bemöta andra som man själv vill bli bemött. På bibliskt språk heter det att människan skall älska, dvs respektera och tjäna, sin nästa som sig själv. Men denna naturliga rättskänsla blir lätt osäker: ena gången kräver rättvisan att de som gör ont skall straffas, andra gången att alla skall behandlas lika. Därför behövs klara och tydliga bud.

Reglerna för mänsklig samlevnad står inte för sig själva. Bakom och över dem finns budet att först och främst älska Gud över allting. Det är när man tar emot lagens bud som ord från Gud som man inser att de kräver ovillkorlig lydnad. Då kan man också se dem som uttryck för Guds stora nåd och barmhärtighet, ett stöd och en hjälp till ett rättfärdigt liv. Gamla testamentet är fullt av tacksamhet och glädje över denna Guds stora gåva.

Lagens första uppgift är att hindra människor att göra det som är ont, att sätta en damm för ondskans flöde i världen. Det lyckas inte alltid, överträdelser pågår ständigt och övergår ibland i ren laglöshet. Men där lagen, Guds lag, respekteras och lyds bidrar den till att göra människors liv drägligare. I skydd av lagen kan människor göra varandra mycket gott och gör det ofta. Denna lagens funktion som vägledare till ett drägligare mänskligt liv kallas i vår kyrkas tradition för lagens första bruk.

När Jesus i sin undervisning tar upp några av buden, återger han dem deras ursprungliga skärpa. Den ömsesidighetens etik som alla förnuftiga människor omfattar och försöker leva efter, är inte nog. Gud vill något mer med dem han har skapat till sin avbild. "Var fullkomliga, så som er fader i himlen är fullkomlig", säger Jesus. Men ingen människa är fullkomlig och ingen kan göra sig fullkomlig. Ändå menar Gud allvar. Så blir lagen inte bara till skydd och vägledning utan också till en dom över alla människor.

Denna lagens uppgift att avslöja alla människor som syndare kallas i vår kyrkas tradition lagens andra bruk. Denna lagens dömande funktion har en avgörande betydelse i kristen tro och kristen själavård.

3 Mos 19:2, 5 Mos 6:5, Ps 119, Matt 5:48, Mark 12:28-31, Rom 2:14ff, 3:19f, 23, 7:12.

10. Gud blir människa

Genom lagen och Guds profeter som förkunnar hans vilja kan det onda och dess verkningar begränsas. Men för att verkligen besegra det krävs kraftigare tag.

Det onda kom in i världen genom människan. Så måste det också övervinnas i människan. Människan själv klarar inte av det. Det gör bara Gud. Så måste Gud bli människa för att i människan vinna seger över alla sina fiender.

I Gamla testamentet kan vi följa hur Gud steg för steg förbereder detta avgörande. Han upprättar ett förbund med Noa som omfattar allt levande. Till förbundet med Abraham knyter han löftet om en välsignelse för alla folk på jorden. Av Abrahams efterkommande utväljer han ett folk till att vara hans tjänare och till att bära löftet vidare. Genom Mose förnyar och bekräftar Gud förbundet med sitt folk Israel. Han utväljer David och sänder sin profet att smörja honom till kung. Till Davids släkt knyts profetiorna att Gud skall sända sin "smorde" – hebreiskt Messias, grekiskt Christos. Genom profeterna fogas så drag efter drag till bilden av denne Israels frälsare och återupprättare. Han skall uppenbara Guds vilja, vara en kung som skipar rätt och stiftar fred och samtidigt vara "Herrens lidande tjänare" som bär och försonar folkets synder.

Alla dessa löften uppfylls i Jesus, född i Betlehem, Davids stad, av jungfrun Maria. I honom har Gud blivit människa. Som Marias son är han fullt ut en människa av kött och blod som vi alla. Samtidigt är han Gud, Faderns Son av evighet i den heliga Treenigheten. Kommen till Marias kropp utan någon man som jordisk far är han en nyskapelse lika genomgripande som när Gud skapade världen ur intet.

Att denne Jesus föds till ett liv på jorden är det viktigaste som hänt i människosläktets liv. Därför är det rätt att vi räknar tidens gång från denna händelse, både framåt via våra dagar in i framtiden och bakåt mot världens begynnelse.

1 Mos 9, 12, 2 Mos 24, 1 Sam 16, Jes 42, 50, 52:13–53, Jer 33:15, Matt 1:18, Luk 1:31–35.

11. För oss

Gud Faderns Son av evighet, själv Gud, var med Fadern och Anden när skapelsen blev till. Allting i himlen och på jorden, synligt och osynligt, skapades genom honom som kallas Ordet men också till honom. I honom får allt sin fullbordan.

När han som har del i hela Guds makt och härlighet av kärlek går in i ett människoliv med ett sådant livs alla begränsningar, därtill ett liv som slutar i rättslöshet och total isolering, gör han ett offer. Detta offer gör han för oss människor, för att rädda oss undan syndens och dödens makter och ge oss del i det liv som är hans.

Ords 8:22–31, Joh 1:3, Fil 2:7f, Kol 1:16.

12. Det ofattbara

Från det ögonblick Maria säger sitt ja till Guds uppdrag och blir havande utan någon mans medverkan, inträffar en evig förändring i tillvaron. Från den stunden har gudomlig natur och mänsklig natur förenats i en person. Där människan Jesus är, där är Gud Sonen och hela Treenigheten. Mänskligt liv och mänsklig vardag har blivit helgade genom att Gud har vandrat på jordens dammiga vägar. Gud vet av egen erfarenhet vad det är att vara människa.

Genom att Gud har blivit människa är också mänsklig natur närvarande där Gud är. Gud Sonen, som på sin himmelska tron dömer världen, är också människa.

Luk 1:38

13. Sargad för våra synder

Gud går in i det mänskliga livets begränsning och synd utan att själv förminsкас eller mista sin helighet. Människan Jesus förblir Gud, liksom han på Guds högra sida förblir människa.

Som verklig människa men utan synd gör han sig till ett med alla lögnare och mördare, otuktiga och svikare. Som sann människa och tillika Guds Son bär han i sin kropp all mänsklighetens synd och skuld. Som en i människosläktet tar han på sig Guds rättvisa straff för synden och dör i vårt ställe.

Genom att Gud och människa förenas i personen Jesus kan Gud offra sig själv. Gud försonade hela världen med sig genom Kristus. Så kan det som skiljer människor från Gud övervinnas och en evig gemenskap mellan Gud och människor upprättas.

Jes 53:4f, 2 Kor 5:19, 21, Ef 2:16, Fil 2:6–11, Kol 1:16–20, Hebr 4:15.

14. Korsfäst och uppstånden

Gud har låtit denne Jesus uppstå från de döda och så bekräftat att han är Messias och Guds Son. Detta var det "evangelium om Herren" som apostlarna gick ut med till hela världen. Svaret blev den första trosbekännelsen: "Jesus är Herre".

Korsfästelsen skulle bevisa att Jesus från Nasaret inte kunde vara Messias. Den var inte bara ohyggligt smärtsam utan också förnedrande och utstötande. Därtill var redan beröringen av icke-judiska händer en källa till orenhet. Aposteln Petrus talar ett par gånger om korsfästelsen med orden att Jesus hängdes upp på trä. Uttrycket hämtar han från ett ställe i Femte Mosebok: "Den som hängs upp är förbannad av Gud". Aposteln Paulus fyller i: "Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse genom att för vår skull ta förbannelsen på sig." Han talar om den förbannelse som vilar över alla som litar på laggärningar.

För gängse judisk tanke var det självklart att den som var så totalt berövad all mänsklig värdighet omöjligt kunde vara Guds utvalde. Jesus från Nasaret kunde inte vara Messias.

Men precis detta påstår den kristna kyrkan: "Vi förkunnar en Kristus – dvs Messias – som har blivit korsfäst." Just den som ingenting hade och i människors ögon ingenting var, honom utvalde Gud och gjorde till Herre och Messias.

5 Mos 21:22f, Apg 2:32, 5:30, 10:39f, 13:30, Rom 1:4, 1 Kor 1:23, 12:3, 15:4–8, Gal 3:10, 13, Hebr 13:12f.

15. Härlighetens kropp

Alla fyra evangelisterna börjar berättelsen om uppståndelsen med den tomma graven. Ingen av dem menar att den i sig bevisar att Jesus uppstod; den naturliga förklaringen var att kroppen hade flyttats. Men den säger något om vad som skedde i uppståndelsen. När Jesus visade sig för dem som han hade utsett till sina vittnen, var han mycket annorlunda – han kom genom stängda dörrar och försvann, obunden av tid och rum, och var samtidigt kroppslig nog att äta och dricka – men han var otvetydigt densamme, den som de hade lagt i klippgraven. Han hade gått ut ur den, densamme men förvandlad.

Liksom Jesus i sin person var både Gud och människa och liksom han i sin uppståndelse inte bara besegrat döden utan överskridit gränsen mellan liv och död, har han brutit igenom den gräns mellan materiellt och icke-materiellt som är så viktig för oss. Alla försök att infoga Jesu uppståndelse i en mänsklig verklighetsuppfattning är dömda att misslyckas.

Luk 24:36–43, Joh 20:2, 19, 26f, Apg 10:41.

16. Vem är han?

Jesu undervisning liknade rabbinernas. Ändå var han inte som andra. Han valde själv ut sina lärjungar. Han hänvisade inte till lärda auktoriteter utan sade: "Jag säger er..." Han talade utifrån den auktoritet han fått av

Gud. Han sade "Jag är" som Gud sade till Mose ur den brinnande busken. Han undervisade med en myndighet som människor inte hade hört förut.

Han botade sjuka, ibland med sina händer, ibland med sitt blotta ord. Människor såg att han gjorde det i Guds kraft och talade om kraftgärningar som de såg som tecken på att Gud var med honom. Man kallade honom en profet. Själv sade han att Guds rike var nära.

Frågan vem denne Jesus kunde vara djupnade och skärptes när de såg honom förvandla vatten till vin, gå på vattnet och uppväcka döda. Hans lärjungar, som var med, bekände genom Petrus: "Du är Messias, den levande Gudens Son."

Andra var emot honom och drog honom inför den religiösa domstolen i Jerusalem. De förnekade inte de märkliga gärningar han utfört utan gick direkt på frågan vem han var. Om han gjorde anspråk på att vara Guds Son, var han antingen just det eller en hädare som inte kunde få leva. De som bestämde kunde inte tänka sig att han verkligen var Guds Son, då återstod från deras utgångspunkt bara att döma honom till döden. Beviset för att han hade rätt om sig själv fanns inte då de fällde sin dom. Det kom först ett par dagar senare.

Så har det fortsatt genom sekler och millennier; man har tagit ställning antingen för honom eller mot. Människor har försökt tusen sätt att oskadliggöra Jesus. Somliga säger att han aldrig har funnits och att allt som sägs om honom är påhittat. Många tänker att det underbara som han sägs ha gjort aldrig har hänt men att han annars nog var en både fin och klok person som ville att vi skall göra gott mot varandra; mer än så var han enligt deras mening naturligtvis inte.

Mot allt sådant har den kristna kyrkan hållit fast vid de första lärjungarnas bekännelse att Jesus, korsfäst och uppstånden, är Guds Son och att hela Guds skaparmakt finns och verkar i honom.

2 Mos 3:14, Matt 5:22, 28, 32, 39, 44, 7:28, 9:9, 12:30, 16:16, 26:64f, Luk 2:34, 5:10f, Joh 6:35, 10:11.

17. Försoningen

Hela Jesu liv på jorden har som sitt mål hans död på korset. Nya testamentet talar om Jesu död som ett försoningsoffer. För att förstå det måste vi tänka både på det som sker i en domstol och på templets offeraltare.

Med vår synd kränker vi ständigt Guds helighet. Vi gör Gud ständig orätt genom att missbruka och våldföra oss på livets stora gåva och Guds avbild i oss. Så ådrar vi oss skuld inför Gud. I sin rättfärdighet kan Gud inte ta lätt på och släta över den.

Guds helighet kan inte tåla det onda. Därför hänger Guds vrede inte bara över synden utan även över syndaren. Människan är försvarslös mot fördärvmakterna djävulen, synden och döden. Så blir Guds lag, som i sig är god och rättfärdig, ett dödligt hot mot människan under synden.

Men Gud lämnar inte människan där. I sin barmhärtighet vill Gud ingen syndares död, utan han vill att alla människor skall räddas till det eviga livet med honom.

Ur spänningen mellan Guds rättfärdighet och Guds barmhärtighet stiger Guds Son fram som människornas frälsare. I Jesus är hela mänskligheten närvarande. I Jesus är också Gud aktiv och offerar sig själv för vår skull på korset och försonar så världen med sig själv.

Jesu död på korset är en ställföreträdande offerdöd som nyskapar förhållandet mellan Gud och alla människor, inte bara deras som tror det utan också deras som inte tror, som tänker helt andra tankar och deras som ingenting känner. Jesu lidande och död är en fullständig och tillräcklig betalning för alla människors skuld. Lösesumman är betald och vi är friköpta.

I alla människors ställe uppfyller Jesus i sitt liv alla de krav på rättfärdighet som Gud har på oss människor. I sin kropp bär Jesus alla människors alla synder i alla tider. På korset ger Jesu gudomliga natur kraft och helighet åt hans mänskliga natur att bära den fruktansvärda tyngden och smärtan av hela Guds vrede. Jesus bär det eviga straffet i vårt ställe.

Jesu mänskliga kropp och blod, förenade med gudomlig natur, är det eviga och fullkomliga offer som försonar Gud med alla människor och vinner Guds nåd åt alla.

Genom att låta Jesus uppstå från de döda har Gud bekräftat hans gärning som försonare mellan Gud och människor. Genom sin helighet och oskyldiga död har Jesus betalat mänsklighetens hela skuld. Därför kunde döden inte behålla honom. Dödens makt är bruten. Det gamla mönstret genom liv till död ersätts av ett nytt: genom död till liv. Det sätter helt nya förtecken för allt mänskligt liv.

Apg 2:24, Rom 5:15, 2 Kor 5:18.

18. Rättfärdiggörelsen

Det Jesus har vunnit genom sin ställföreträdande offerdöd kommer människorna till godo genom rättfärdiggörelsen. Om denna lär vår kyrkas bekännelse att "människorna inte kan rättfärdiggöras inför Gud genom egna krafter, egen förtjänst eller egna gärningar, utan att de rättfärdiggörs utan förskyllan för Kristi skull genom tron, när de tror, att de upptas i nåden och att synderna förlätas för Kristi skull, som genom sin död har åstadkommit tillfyllestgörelse för våra synder. Denna tro tillräknar Gud som rättfärdighet inför honom." (CA IV)

Det gäller människans rättfärdighet inför Gud, inte den relativa moraliska rättfärdighet som det frågas efter människor emellan. Vidare anges tre negativa och tre mot dem svarande positiva bestämningar: 1) inte genom egna krafter utan för Kristi skull, 2) inte genom egna förtjänster utan av nåd, 3) inte genom gärningar utan genom tron. Rättfärdiggörelsen har sin grund utslutande i Kristi försoning och tillägnas endast genom tron. Tron är då inte en egenskap eller en prestation utan enbart det medel genom vilket Kristi försoning tas emot.

Genom tron får en människa del i Jesu seger, och det stora utbytet sker. Jesus tar människans skuld, död och eviga fördömmelse, och hon får syndernas förlåtelse, rättfärdighet, liv och salighet. När nådens medel, evangeliets ord och sakramenten, tas emot i tro, ger de människan del i Jesu offer och gör henne fullkomligt rättfärdig inför Gud.

Tron på Guds frälsning i Jesus Kristus frigör människans hjärta att i tacksamhet och kärlek leva i lydnad för Guds bud och i offrande kärlek ge sig själv till medmänniskorna.

Rom 3:24, 6:11, 23.

19. Därifrån igenkommande

Nya testamentet berättar att Jesus efter sin uppståndelse under 40 dagar visade sig för sina lärjungar och gav dem en sista undervisning. Sedan kan mänskliga ögon inte följa honom. Men tron är viss om att han, på Faderns högra sida, alltiämt både Gud och människa, utövar sitt trefaldiga ämbete som präst, profet och kung och att han, med omsorg om varje enskild människa, styr med makt över världen och med nåd i sin kyrka.

Han har lovat att komma tillbaka, och då inte i ringhetens förklädnad utan i all sin härlighet och sitt gudomliga majestät. Då skall han sätta sig på sin härlighets tron och kalla till doms både kvinna och man, levande och döda. Han skall då skilja det som är fullkomligt och kan vara med i Guds rike från det som är ofullkomligt och oförenligt med Guds helighet. Det som då håller är inte vad människor har åstadkommit, det är alltsammans ofullkomligt, utan det liv och den rättfärdighet de har tagit emot som Guds oförtjänta gåvor. Dem som inte har något eget att visa på utan bara har sitt hopp om Jesu barmhärtighet, dem gäller löftet.

Vilka som har en sådan saliggörande tro och vilka som inte har det vet vi inte. Vi kan inte döma Guds dom och skall inte försöka. Ingen kan dock blunda för risken att själv gå evigt förlorad.

Vad livet i evigheten kan vara går långt bortom det vi kan be eller tänka. Vi kan se Jesu härlighets kropp som en förebild och ett löfte och vi kan tro att vi får del av hans gudomliga natur. Tro utan att se skall förvandlas till skådande, och Guds barn skall i evig salighet tillbedja Lammet och stämma in i den stora lovsången.

Matt 13:29b, 25:31-46, Joh 3:36, 20:29, Fil 3:21, 1 Joh 3:2.

Om uppenbarelsen

20. Skapelsens vittnesbörd

”Jag såg den oändlige, allvetande och allsmåttige Guden på ryggen, där han går fram, och jag hissade.” Med dessa ord, hämtade ur Andra Moseboks kap 33, sammanfattar Linné, den store naturiakttagaren, hur han sett Guds verk i skapelsen. Så har människor alltid spårat Guds hand i det de sett omkring sig. Livets rika mångfald och djupa enhet liksom universums storhet vittnar om Skaparens makt och vilja. När mänsklig kunskapsörst tränger in i materiens och det levandes minsta skrymslen och riktar sig mot de avlägsnaste galaxer, kommer tanken på den som gjort och håller samman allt detta att hissna än mer.

Även i sin egen natur finner människan gåvor ur Skaparens hand, förnuft, språk och framför allt förmågan att lära sig skilja på rätt och orätt. När människan lär sig det, utvecklas ett samvete. Ett rätt skolat och av Guds Ord upplyst samvete blir ett instrument för att uppfatta och urskilja vad Gud säger om rätt och orätt.

Människors förmåga att leva tillsammans och konstruera enorma maskinerier för att få samlevnaden att fungera, t ex i miljonstäder, kan också väcka undran och förundran. Vad människan kan åstadkomma i konst, musik och poesi visar ytterligare hur underbart hon är skapad.

1 Mos 11:6, Ps 19:2, Rom 1:20, 11:33.

21. Söka Gud

I alla tider har människors längtan och människors tankar sökt sig mot den Gud som skapelsen vittnar om. De har gjort och gör sig bilder av Gud, förr i trä och metall, nu mer som tankekonstruktioner, fantasier, önskedrömmar. Folk och kulturer har utformat sina riter och ceremonier för att komma i kontakt med gudomsmakterna och stämma dem välvilliga. Några går in i sitt eget inre för att där meditera sig fram till att möta Gud.

Om allt detta säger aposteln Paulus till atenarna: det är ”för att de skulle söka Gud och kunna treva sig fram till honom”. Och han tillägger: ”Han är ju inte långt ifrån någon av oss.”

Människor längtar inte bara efter ett bättre liv. I förhoppningarna att få det bättre och att själv bli lite bättre finns en längtan efter den fullkomlighet som finns hos Gud och som människan förlorade när hon vände sig bort från Gud och ville vandra sin egen väg.

Så söker människor Gud. Med alla sina ansträngningar når de dock inte fram till Gud. Han förblir fördold, ofattbar.

Människan finner inte någon väg till Gud. Men Gud söker och finner oss människor. För några har Guds närvaro, ofta helt oväntat, blivit påtaglig, som en obegriplig glädje och värme, som ett ljus bortom all optik, som en Annans ovillkorligt bjudande röst. Den som har erfärut något sådant vet att Gud ensam är den som handlar. Den som sökte finner sig sökt och efterfrågad, den som ropat till Gud hör Guds kallande röst, den som trodde sig kunna välja finner sig vald, den som ville begripa finner sig tagen vid handen och tagen i tjänst.

Gud gör sig känd. Men sådant är bara signaler som Gud sänder ut, förningar om verkligheten att Gud sände sin Son i världen för att söka det förlorade.

Jes 55:8, Hes 34:11ff, Joh 3:16f, Apg 17:27,29, Rom 3:23, 11:33, 2 Kor 10:4.

22. Den Osynliges avbild

I hela Gamla testamentet är Gud den Osynlige som låter höra sin röst. Han kallar människor som talar hans Ord. Många av dem visar uttryckligen framåt mot den tid då Gud infriar sitt löfte och fullbordar förbundet.

Även många av de händelser som Gamla testamentet berättar om formades till profetior om det som skulle komma i tidens fullbordan.

Så uppenbarar Gud sig i sitt Ord.

När tiden var inne kom Gud så att människor inte bara kunde höra honom utan fick se honom, i människan Jesus från Nasaret. "Många gånger och på många sätt talade Gud i forna tider till våra fäder genom profeterna men nu vid denna tidens slut har han talat till oss genom sin son."

Jesus föddes och verkade visserligen i ett land ganska långt från den dåvarande världens makt- och kulturcentra. Men där han var uppträdde han öppet och i offentligheten. Och på slutet blev han indragen i världsmaktens spel och ställdes inför dess lokale makthavare. Processen inför Pilatus fördes på den öppna platsen framför dennes tjänsterum, och avrättningen, det slutliga offret, gjordes på romerskt vis så att så många som möjligt skulle se den.

De flesta såg, som Pilatus, i Jesus en människa bland andra. Men många uppfattade honom som en man sänd av Gud. Johannes Döparen kallade honom "Guds lamm som tar bort världens synd". För några, som han i förväg hade utvalt till sina vittnen, uppenbarade Gud att Jesus är Messias/Kristus, den levande Guds Son. Gud är i honom.

Ingen kan se Gud och leva, därför döljer Gud sin härlighet. Tre av lärjungarna fick en gång se en glimt av den. Men Gud tävlar inte med dem som har makt i världen. Den allsmäktige uppenbarar sig för människor i ringhetens former. Han var en tjänare, fri och frivillig, men kom ändå så att han kunde tas för en slav. Och till slut togs all mänsklig värdighet ifrån honom.

Guds härlighet är en förtärande eld som ingen levande uthärdar. Men Gud visar ett ansikte som människor uthärdar att se, den korsfästes plågade ansikte, berövat all mänsklig höghet och skönhet. Att detta ansikte uttrycker Guds självuppoffrande kärlek kan alla se. Men bara tron ser att här uppenbaras Guds makt och härlighet.

2 Mos 33:20, Ps 22:26, Jes 53:2f, Matt 16:16, 17:1-8, Joh 1:14, 29, 18:28-38, Apg 10:41, Fil 2:7, Heb 1:1f.

23. Skriften

I Jesus har Gud uppenbarat så mycket av vem han är som människor kan och behöver veta. Genom Jesu gärning, hans födelse, död, uppståndelse och himmelfärd, har Gud i grunden nyskapat människans villkor, ja hela världen och människan själv.

Detta vill Gud göra känt för alla människor i alla tider. Därför har han gett oss den Heliga Skrift som från sitt första blad till sitt sista vittnar om Guds väldiga gärningar i Jesus Kristus. Bibeln är nedskriven av profeter, evangelister och apostlar. Det har blivit en samling skrifter av många olika slag. Men de har alla skrivits under den Helige Andes inspiration. Anden frigjorde vars och ens särskilda temperament och sätt att uttrycka sig. Anden har lett människor att skriva så som Gud ville. Därför är, mitt i den mänskliga mångfalden, Gud den Helige Ande Bibelns egentlige författare. Mångfalden ger uttryck åt rikedomen i Guds tilltal till sitt folk och sin mänsklighet. Guds Ord talar till hela människan och är avsett att tas emot av hela människan, tanke, känsla och vilja.

Jesus Kristus är, som Luther säger, Skriftens kärna och stjärna. Hela Bibeln handlar om honom. I stora delar är det tydligt och uppenbart; evangelierna och de apostoliska skrifterna kretsar helt kring Jesus. I många profetior är syftningen framåt mot Jesus lätt att urskilja. I andra delar av Gamla testamentet kan man behöva ett grundligare studium för att upptäcka hur texterna pekar mot Jesus.

Ps 119:105, Luk 4:21, 24:27, 45f, Joh 5:39, 46, Rom 15:4, 2 Tim 3:16.

24. Skriftens klarhet

För att lära känna Guds hemligheter som är uppenbarade i Jesus Kristus måste vi läsa Skriften i dess helhet av Gamla och Nya testamentet, av löfte och fullbordan, av lag och evangelium. Det är viktigt att vi ser det samband mellan Gamla och Nya testamentet som Jesus och apostlarna lade så stor vikt vid. Ordet i Gamla testamentet är ett med gärningen i det Nya. Så uppenbaras Guds sannfärdighet.

I det som vi måste veta för vår kristna tro och för vårt liv som kristna är Skriften omedelbart klar och tydlig. Andra bibelställen, som ovana läsare kanske först finner svåra, får när de sätts in i Skriftens hela sammanhang sin rätta, av Gud avsedda innebörd. "Skrift skall med Skrift uttydas", lyder en gammal regel. Sådan uttydning avslöjar ofta djup i Ordet som leder allt längre in i Guds rikes hemligheter. Den kan också visa att ord och tänkesätt i det bibliska sammanhanget inte alltid exakt motsvarar orden i vårt eget vardags-språk. Sanning, t ex, är i Bibeln aldrig något man enbart vet utan alltid något man lever i och gör.

Ibland kan vanlig enkel kunskap om den värld, där de bibliska händelserna utspelade sig, bli en hjälp att inse vad de som var med den gången faktiskt upplevde. Många har vittnat om hur besök vid de platser som omtalas i Nya testamentet har gjort berättelserna mer levande och påtagliga. Någon kännedom om judarnas inställning till den romerska ockupationsmakten lyfter t ex fram skärpan i Jesu ord både till Sackaios och till dem som frågade om skattepenningen.

Luk 19:2ff, 20:21, Joh 1:14, 3:21, 4:23f, 14:6, 1 Kor 10:1-6, 2 Kor 3:14ff, 13:8, 1 Pet 1:10-12.

25. Guds Ord till Guds folk

Bibeln är Guds eget ord, i första hand till hans särskilda folk men också till alla människor i alla tider. Bibelordets primära plats är den kristna gudstjänsten. All bibelläsning, enskild eller gemensam, kommer från bruket av Bibeln i Guds församling. Där talar Ordet till Guds folk. Så kan också den som läser sin Bibel i ensamhet förnimma Guds tilltal i de tryckta orden.

Bibeln ger oss i fullt mått "den tro som en gång för alla har anförtratts de heliga". Därför är Bibeln, Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter "den enda regel och norm varefter alla lärar såväl som lärare bör prövas och bedömas" (Konkordieformelns företal). Därför leder försök att bedöma bibelordet utifrån utombibliska normer alltid vilse.

Skriften avslöjar lögnen och avgör all tvist i religiösa spörsmål. När olika meningar uppstår, som kan ske när Guds kyrka ställs inför tidigare okända problem, är ett fördjupat bibelstudium som tar de nya frågorna inför Guds Ord det enda sättet att finna ett hållbart svar.

För att kunna ta emot dessa rika gåvor måste människan, antingen hon är i gudstjänsten eller läser i sin avskildhet, öppna sitt sinne, lägga egna funderingar och känslor åt sidan och lyssna till Guds tilltal. Man talar om att läsa i "frälsningsavsikt", dvs att utsätta sig för Guds Ord och låta Gud handla med en som han vill.

Jesus fyller Skriften. All bibelläsning är ett umgänge med Jesus. Så leder oss rannsaket av Skrifterna dag efter dag in i tillvarons innersta, den heliga Treenighetens mysterium.

Luk 1:3f, Joh 20:31, Rom 1:7, 1 Kor 1:2, Gal 1:3, Fil 1:1, Kol 1:2, 2:3,9, 1 Thess 5:27, Jak 1:1, 1 Pet 1:1, Jud 3.

Om lagen och kristen livsstil

26. Produktiv och social

Som Guds avbild skall människan ha omsorg om allt levande och stå på livets sida mot döden. Människan skapar inte liv, det gör Gud ensam, men hon kan främja och stödja liv. Liksom livet bygger strukturer – som döden utplånar – bygger också människan. Hon skapar inte ur intet, det gör Gud ensam, men hon odlar, uppfinner, konstruerar och formar meningsfulla och sköna verk. Så blir hon Guds medskapare.

Människan skapades till att leva i gemenskap. Den första är också den enklaste, gemenskapen mellan man och kvinna, mellan en man och en kvinna. I den kroppsliga föreningen blir de ett kött och samtidigt Guds medskapare. Där nytt liv tänds skapar Gud. Ur denna början växer större gemenskaper fram, men familjen förblir begynnelsen och grunden.

Så är människan på en gång skapande och medmänniska. Vardagligt uttryckt:

Människan är skapad för att producera och dela med sig.

1 Mos 2:15, 18, 24, Ef 4:28, Heb 11:3.

27. Språkets makt

Åt allt det Gud har skapat ger människan namn. Med namnen håller hon alla de varelser och ting hon möter i sär var för sig och lär så känna dem. Med namnen utforskar hon hela verkligheten omkring sig. Det hör till den uppgift människan har fått i skapelsen.

Kunskap är makt. Guds uppdrag till människan att lära känna skapelsen är en sida av uppdraget att bruka och vårda den. Med nya rön och insikter växer människans makt över skapelsen. Det hör till skapelsens ordningar. Denna makt förvaltar människan under ansvar inför Gud. Gud har gett henne den till att allt bättre bruka och vårda hans skapelse, att ha en allt effektivare omsorg om det levande. Detta ansvar är människan ensam om. Det är en väsentlig sida av hennes storhet.

1 Mos 2:19f, Ps 8:5-7.

28. Rätt på jorden

I syndens värld måste det finnas regler för hur människor skall vara mot varandra. Det måste finnas en ordning för vad som gäller. Ett samhälle måste ha en rättsordning. Där människor står varandra nära, som i en familj, märks samhällsordningen inte så mycket i vardagslag. Men rätten finns undertill och kommer fram i kritiska situationer som giftermål och arvskiten.

Varje samhälle utformar sin rättsordning utifrån sina villkor. Den friheten ger Gud oss. Men en ordning kan ge utrymme och stöd åt människorna att leva efter de bud Gud har gett eller göra det svårare att leva så. Den kan skydda mänsklig värdighet och mänskliga relationer. I rättsstaten vet människor vad de har att rätta sig efter. Det ger trygghet och möjlighet att planera, att producera och dela med sig.

I syndens värld måste rätten ytterst värnas med våld eller hot om våld. För att hålla rättsordningen vid makt har Gud i denna värld satt in överheten. Därför lever de kristna i den ordning som gäller i landet. Men de underordnar sig inte blint eller okritiskt. Framför allt gör de inte staten eller folket till en avgud. De kan skilja mellan en överhet som ställer sig under Guds bud och främjar ett liv efter dem och en uppenbart orättfärdig överhet som följer ondskans andemakter och därför måste bekämpas.

Överheten, som ensam har rätt att utöva våld, måste stå under lagen, styras och kontrolleras av den. Om de som bor i landet får vara med och utforma överheten förstärker det rättsordningen. Det är kärnan i det styrelseskick som kallas demokrati.

Allt detta, lag, rättsordning, rättvisa, rättsstat, demokrati, har sin grund i den lag Gud har gett sin mänsklighet. Lag och rätt är givna in i en värld där onda makter driver sitt spel och människolivet måste skyddas och försvaras mot dem. Men denna värld är förgänglig och provisorisk. Det som gäller i denna värld är också begränsat till den. Lag och rätt pekar utöver sig själva, de blir uttryck för människors längtan efter något mer än regler och restriktioner som försvar mot ondskan. Men lag och rätt leder inte människan från syndens alltid hotade värld till segern i Guds rike. Det gör först hela världens nyskapelse i Kristus.

Jer 29:4-7, Rom 13:5-10, Uppb 13:11-18.

29. Kristet liv är mänskligt liv

Kristna människors liv är människors liv. Kristna människor arbetar och vilar, äter och smälter maten, gifter sig och får barn som andra människor. Deras liv är inte uppseendeväckande eller avvikande. De är laglydiga människor som sköter sitt arbete och i rimlig utsträckning, ibland lite mer, är med i verksamheter som är andra till tjänst och nytta, allt enligt skapelsens ordningar. De är inte bättre än andra, men de vet mer om sina fel och känner vägen till honom som tar emot syndare och förlåter dem och därav har de en egendomlig glädje.

Kristna vet om synden, lär sig känna igen dess yttringar och försöker hålla den kort. Handlingar som uppenbart strider mot kallelsen att leva som Guds avbild och till Guds ära avhåller de sig från och i en efterkristen eller helt okristen omgivning sticker sådant av och märks.

I alla tider har människor gjort upp listor på särskilt farliga eller just då aktuella synder. Den vägledning kristna människor behöver finns dock alltid tillgänglig i bibelordet, i buden från Sinai, i Jesu undervisning, i profeters och apostlars förmaningar. Den roll budorden har i denna kristna fostran gör att man här har talat om lagens tredje bruk.

När den kristne övar sig att i ljuset av Guds Ord känna igen synden och med Ordet som vapen försvara sig mot den, skolas samvetet, blir mer exakt och alltmer bundet vid Ordet, så att det kan verka som en Guds röst i hjärtat.

I kampen mot synden måste några, t ex i fråga om mat eller dryck, hålla sig inom strikta gränser för att inte gå förlorade. Andra är starka nog att röra sig friare. Om detta skriver aposteln att den starkare inte skall förakta den svagare och den svagare inte fördöma den som orkar mer. Men det är den starkares ansvar att bete sig så att han inte blir sin svagare broder till fall.

Människor har också olika kallelser. Varje människa måste avstå inte bara när det gäller att ta ut det goda livet erbjuder utan också från att göra en del av det man skulle kunnat göra. En kristen människa tar emot sin kallelse, tidsbegränsad eller livslång, från Gud och ägnar tid och krafter åt att fullgöra den. Hon avstår då från att göra annat, inte därför att detta i sig skulle vara mot lagen utan därför att det skulle störa henne i hennes uppdrag. En annan, med en annan kallelse, prioriterar annorlunda. Ingen av dem behöver känna dåligt samvete för att de inte gör det de inte skall göra. Båda handlar i glädje över att vara tagna i tjänst av Gud. Även här gäller apostelns ord att inte förakta och inte döma.

1 Mos 4:7, Rom 14, 1 Kor 12, Ef 4:28, 1 Thess 4:11-12.

30. En kristen människas frihet

”Jag uppmanar er att leva värdigt er kallelse.”

Så inleder aposteln Paulus andra hälften av brevet till Efesierna, delen med förmaningar. I brevets första hälft har han sagt att Gud gjort de kristna till ett i Kristus, nu säger han att de skall sträva efter att bevara den enheten.

Grunden för det sätt att leva som Paulus hade haft i sin egen judiska bakgrund är viljan att lyda Guds lag. Om människan bara har viljan och menar allvar, så är Gud nådig och barmhärtig och fyller ut det som fattas i hennes fullkomlighet. Ungefär så resonerar anständiga och moraliskt medvetna människor i alla tider och av alla sorters övertygelser.

En kristen hållning har en annan utgångspunkt. En kristen vet att han är under Guds helighets dom och värd att förkastas från Guds ansikte om det han gjort och känt och tänkt skulle räknas. En kristen vet också att Jesus har burit hans synder och försonat hans skuld inför Gud. En kristen är inte utan synd, men syndens makt över honom är bruten. Den synd som finns kvar i honom bekämpar han inte genom att bita ihop och förtränga utan tvärtom genom att öppna sin mun och erkänna som det faktiskt är, be om och ta emot förlåtelse för Jesu Kristi skull.

Om man lever på det ena eller det andra sättet gör skillnad i förhållandet till andra. Den som hela tiden anstränger sig att leva ett rättfärdigt liv frestas alltid att jämföra sig med andra, med de lite bättre som en utmaning, med de lite svagare som en tröst, till slut att se ned på och förakta dem som misslyckas. Den som lever av förlåtelse och vet att andra gör det dömer ingen; alla är under Guds dom och alla är friköpta genom Jesu död på korset. Därför fortsätter Paulus sin förmaning: "alltid ödmjuka och milda. Ha fördrag med varandra i tålmod och kärlek."

En kristen människa lever i sanningen och är därmed fri att se sig själv, andra och världen i stort sådana som de är. Sådan saklig insikt kan vara ett väsentligt bidrag till arbetet med att bygga hållbara relationer och lösa upp konflikter mellan människor och grupper. En kristen människa behöver inte känna sig god eller duktig. Hon jagas inte att gå Guds tid i förväg och skapa onödiga problem utan är fri att handla eller inte handla efter vad varje situation kräver. En klassisk formulering av en kristen människas frihet har Luther gett:

I. En kristen människa är den friaste herre över allting och ingen underdånig.

II. En kristen människa är alltings tjänstvillige tjänare och var man underdånig.

Det första är trons konungliga suveränitet, det andra är kärlekens obegränsade offervillighet, en delaktighet i Kristi översteprästerliga offer.

Ps 32, 51:8, Rom 6:6, 12-14, 16-18, 8:12, 12:1, Gal 5:13, Ef 4:1f.

31. Mission – trons verk

I början av Nya testamentets äldsta skrift ställer aposteln Paulus samman tre ord som sedan kommer tillbaka i olika sammanhang.

Det första är tron. I vår nuvarande översättning står det "vad ni uträttar i tron". Ordagrant talar Paulus om "er tros gärning"; tron är det handlande subjektet. På andra ställen talar Paulus om en motsättning mellan tro och gärningar. Då gäller det människors försök att genom lydnad mot lagens bud göra sig rättfärdiga inför Gud, försök som är dömda att misslyckas. Här gäller det inte laggärningar utan trons egen gärning.

I fortsättningen läser vi att trons gärning är att de kristna i Thessalonike har vänt sig "från avgudarna till Gud för att tjäna den levande och sanne Guden". Men detta har de inte behållit för sig själva. De "har fått Herrens ord att höras", och det inte bara i det närmaste grannskapet utan "överallt", dvs i hela den värld som man hade förbindelser med.

Ingenting tyder på att den helt nygrundade församlingen i Thessalonike bedrev någon organiserad mission. Ryktet bara gick. Vanliga människor talade med vanliga människor om sin egen och andras tro på Jesus som Herre. Samma slags mission kom till storstaden Antiokia, dit människor kom från många håll. Därifrån skickades Paulus och Barnabas ut på målmedvetna missionsresor.

Trons gärning är först tron själv, tilliten till Herren Jesus och Ordet om honom, men också vittnesbördet som bär detta ord ut i världen. Där tron är levande kan den inte tåla. Några tar emot Ordet, andra avvisar det, ibland med ligkiltighet, ibland med en förbittring som kan slå ut i aktiv förföljelse. Då blir det levande vittnesbördet en trons gärning som kan bli både mödosam och smärtsam men bärs av en okuvlig glädje, den Helige Andes gåva.

Jesus ger sin missionsbefallning till hela kyrkan: "Gå ut och gör alla folk till lärjungar: döp dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er." Varje kristen är på det ena eller andra sättet indragen i missionsverket. Alla kristna är "ett utvalt släkte, kungar och präster, ett heligt folk, Guds eget folk som skall förkunna hans storverk." Och Jesus säger när han skickar ut sina lärjungar: "Ge som gåva vad ni har fått som gåva."

Att alla är med betyder inte att alla gör det samma. Var och en ger sitt bidrag utifrån sina resurser, sin kallelse och sina nådegåvor, Anden fogar samman helheten.

När man tog för givet att alla i landet var kristna, blev mission något man bedrev i "icke kristna länder". I ett kristet land gav man undervisning, som Paulus och Barnabas undervisade de troende i Antiokia. Men i ett nytt läge blir missionen aktuell även här, som när vanliga människor talar med vanliga människor om att Jesus är Herre.

Matt 10:8, 28:19f, Joh 6:28f, Apg 8:4, 11:20, 13:2f, 17:2f, 1 Kor 13:13, 1 Thess 1:3, 1 Pet 2:9, 4:10-11.

32. Hoppets uthållighet

När trovittnesbördet möter motstånd, som öppen fiendtlighet eller bara som tröghet och likgiltighet, sätts tron på prov. Då ger hoppet uthållighet. I hoppet väntar vi "på att hans Son, som han har uppväckt från de döda, skall komma från himlen, Jesus, som räddar oss från den stundande vreden".

Det kristna hoppet ställer in vårt vardagliga liv i evighetens ljus. En kristen människa lever i två riken. Här i världen delar hon alla människors livsvillkor i glädje och sorg. Men hon tillhör också Guds rike och är redan här på jorden indragen i evighetens sammanhang. Hoppet är ett själens ankare som ger ett fäste i det allra heligaste, dit Jesus öppnade vägen för oss.

Denna förankring ger struktur och proportioner i livets förvirrande mångahanda. Den kristne kan säga med aposteln: "Jag menar att våra lidanden i denna tid ingenting betyder mot den härlighet som skall uppenbaras och bli vår." En kristen låter sig varken skrämmas eller lockas till att anpassa sig efter flyktiga dagstrender i en förgänglig och provisorisk värld utan håller sig till Herren Jesus och hans Ord.

I hoppet kan vi be att som Guds vilja har skett i himlen, när Guds och människors fiende besegrades av Kristus, Guds vilja skall ske även på jorden, där onskans makter ännu härjar.

I hoppet ser en kristen med glädje fram emot Jesu återkomst till rannsakan och dom. Hon vet att i stället för hennes egna synder och misslyckanden kommer Jesu förtjänst att redovisas i hennes namn och gälla som hennes egen rättfärdighet inför helighetens domstol. Därför förväntar en kristen frimodigt fullkomlig glädje i Guds nya skapelse.

Rom 8:18ff, 12:12, 15:13, 1 Kor 15:19, Ef 4:14, Kol 1:5, 1 Thess 1:10, Tit 2:13, 3:7, Heb 6:19, Uppb 12:7-12.

33. Kärlekens slit

Det tredje ordet är kärlek. För det kärleken gör använder Paulus ett ord som betecknar hårt, mödosamt arbete, som tungt kroppsarbete. Här har ordet en vidare innebörd men grundtonen finns kvar. Kärlek är något annat än svärmeri eller förälskelse. Kärlek är hårt arbete och långsiktigt ansvar.

Två gånger säger Jesus: ett nytt bud ger jag er, att ni skall älska varandra så som jag har älskat er.

Budet om den inbördes kärleken finns tidigare klart utsagt av lagen och profeterna. Det nya är orden "så som jag har älskat er". Det är något annat än att älska "med hela ditt hjärta och med hela din själ och med hela ditt förstånd". Jesus för in ett helt nytt mått på kärleken. Det är samma skillnad som mellan rättfärdighet efter lagen och trons rättfärdighet från Gud. Älska som Jesus har älskat kan ingen människa göra ens av sin yttersta förmåga. Det kan hon göra bara i trons gemenskap med Jesus.

Den som tar emot Guds kärlek i Jesus Kristus och lever i den kärleken med sina medmänniskor kommer att uppfylla lagens bud, utan att tänka särskilt på det, liksom i förbifarten. En kristen människa är mer upptagen av de andras behov än av sin egen önskan att göra rätt och väl. Här kommer Anden in. Anden styr trons människa till att göra sådant som hon aldrig skulle komma på tanken att göra om hon vore upptagen med att fullgöra lagen. Skillnaden är mellan "köttets gärningar" och "Andens frukter". Det ena producerar man, det andra låter man ske genom Anden. Därför finns det i en kristen människas liv ett moment av överraskning. Anden leder henne att göra det varken hon själv eller någon annan hade väntat.

Ofta märks det inte mycket utåt. Ofta är det bara den människa som själv lever i trons gemenskap med Herren Jesus och hans Ande som känner igen att detta är Andens verk i den medkristne.

Någon gång får den kristna kärlekens gärning proportioner som inte kan undgå världens ögon. En och annan kan då enligt Jesu ord tacka Gud, många kommer att beundra människan, några bagatelliserar det de ser, rätt många märker ingenting. Det är den kristnes villkor i världen.

Detta kärlekens överflöd kan inte skrivas in i någon lag, något avtal, någon läroplan eller befattningsbeskrivning. Det är kärlekens natur att vara fri, att varken kunna tvingas eller köpas. Den av Guds Ande styrda kärleken kan aldrig beräknas, aldrig tas in i en kalkyl. Ändå är den nödvändig i människors liv. Hela samhället med alla dess lagar och regleringar fungerar därför att det bortom alla paragrafer finns människors äkta omsorg om människor, oftare än de flesta ser med inslag av kristen kärlek under den Helige Andes ledning.

Matt 5:16, 39–41, 7:12, 22:37–40, Luk 7:47, Joh 13:34, 15:12, 17:26, Rom 13:8–10, 1 Kor 13, 2 Kor 2:7f, Gal 5:14, 18, 19, 22, Ef 4:2, 5f, 5:2, 1 Thess 3:12, 1 Pet 4:8, 1 Joh 4:10, 18.

Om kyrkan

34. Konung och folk

Gamla bilder av Jesus på korset har ofta en skiva med bokstäverna INRI ovanför den korsfästes huvud. Det står för IESUS NASARENUS REX IUDAEORUM, Jesus från Nasaret, judarnas konung. Det är den latinska texten på det anslag som Pilatus lät sätta upp på korset, på latin som var arméns, på grekiska som var den civila förvaltningens och den allmänna handelns, på hebreiska/aramaiska som var lokalbefolkningens språk.

Om Jesus verkligen var Guds Smorde/Messias/Kristus, då var han Israels rätte konung. Då var också de som erkände och hyllade honom som kung det rätta och sanna Israel. Så såg också de första kristna på sig själva. De utgjorde inte något nytt folk, de uppfann inte någon ny religion. De levde i traditionen från fäderna och var bara övertygade att löftet till dessa uppfyllts i och genom Jesus.

Man var samma folk, men något hade ändå blivit annorlunda. Man bekände Jesu uppståndelse från de döda som huvudstycket i all undervisning och man läste Skrifterna i ljuset från den. Man bad till sin Fader i himlen som Jesus hade gjort och lärt. Man höll en enkel måltid, där Jesus var med på ett särskilt påtagligt sätt. Och man höll ihop i inbördes hjälp. Dopet till Kristi död och uppståndelse blev vägen in i Guds folk även för de icke-judar som bekände den uppståndne Jesus som världens frälsare. Apostlarna avskilde med bön och händers påläggning män till ansvar för undervisningen och de heliga handlingarna, och dessa insatte i sin tur nya. Allt tydligare framstod Kristi kropp, i kyrkan som helhet och i den heliga måltiden, som det nya templet, platsen för Guds närvaro på jorden.

Så fick den kristna kyrkan den gestalt som hon i huvudsak har behållit sedan dess.

Matt 2:2, 21:5, Mark 11:10, Joh 1:49, 2:21, 18:33–37, 19:19f, Apg 2:16ff, 42, 17:31, 1 Kor 15:3–7, Ef 2:14–19, 1 Tim 4:14, 2 Tim 1:6.

35. Synlig och osynlig kyrka

Alltifrån den första pingstdagen har Kristi kyrka framträtt inför världen som människor vilka känns igen på att de förkunnar Jesu uppståndelse, syndernas förlåtelse för hans skull och hans återkomst för att döma levande och döda.

Förkunnelsen om Jesus bärs fram inför all världen. Även när förföljelser har tvingat kyrkan under jorden, har Ordet alltid uttalats så att människor har kunnat höra det. Det är genom att höra Ordet som människor har fått möjlighet att lära känna Jesus Kristus, världens frälsare. Om Ordet är hörbart, är sakramenten därtill

synliga. De kan inte delas ut utan att någon tar emot dem. Någon blir döpt, någon tar under bröd och vin emot Kristi kropp och blod. Även om det sker i hemlighet, är det ett yttre, synligt skeende.

Kyrkan är de döpta och troende människorna på jorden. Jesus tar dem i sin tjänst för att förkunna hans frälsning. Bland dem har han insatt lärare och herdar, först apostlarna, som han utvalde till att vittna om hans uppståndelse och till vilka han sade: "Så som Fadern har sänt mig, sänder jag er." Dessa satte på varje ort in "äldste" eller "församlingsföreståndare" och dessa i sin tur sina efterföljare. Sedan dess har den kristna kyrkan alltid haft vad vi kallar ett ämbete.

Kyrkan är de troendes gemenskap, där de som betrotts med kyrkans ämbete predikar evangeliet om Jesus och enligt hans instiftelse förvaltar sakramenten. Kyrkan är från grunden en gudstjänstgemenskap. (CA VII)

Gudstjänsten firas regelbundet i lokalförsamlingen. Men genom gudstjänsten står församlingen i förbindelse med gudstjänstfirare i alla länder och i alla tider som hör samma evangelium och tar emot samma sakrament. Den kristna gudstjänstgemenskapen sträcker sig över alla gränser och ibland möts man över gränserna och gläds över att känna igen samma evangelium och samma tro.

Några måste ta på sig att fatta beslut, om gudstjänstrum, om personer för olika uppgifter osv. Men all organisation måste tjäna och underordnas det som gör kyrkan till kyrka, gudstjänsten där evangeliet förkunnas och sakramenten utskiftas.

I allt detta är kyrkan synlig och kan kännas igen. Även den som inte tror och inte förstår det som sker kan se och känna igen den församling som kommer tillbaka söndag efter söndag och firar gudstjänst.

Men kyrkan kan också vara de som i sina hjärtan verkligen har tagit emot Ordet och låtit det förvandla tanke och vilja. Vilka dessa sant troende är vet bara Gud och människor skall inte gå Guds dom i förväg och försöka göra den skillnad som skall uppenbaras när Konungen sätter sig på sin härlighets tron. Kyrkan i denna mening är osynlig för jordiska ögon. Den får vi tro på utan att se. (CA VIII)

Den osynliga kyrkan av de sant troende är inför Gud en enda. Denna enhet är en ständig utmaning för de kristna samfund och bekännelser som åberopar samme Jesus och ändå i så stor utsträckning misstror och bekämpar varandra.

Bakom de kristnas uppdelning på olika trosriktningar och kyrkor finns först och främst frågan om vad som är sant. Guds och människors fiende har alltid arbetat på att smyga in villolärer i kyrkan. Där falsk lära dök upp måste rätta lärare utifrån Guds Ord bekämpa och varna för den. Om detta skriver aposteln Paulus: "Det måste finnas olika partier bland er, så att det visar sig vilka av er som är att lita på." Denna strid mellan sanning och lögn, mellan en trogen bibelutläggning och alla omtolkningar, måste alltid pågå.

Ibland har också världsliga härskare utnyttjat någon teologisk meningsskiljaktighet för att säkra sin egen makt och måla ut sina politiska motståndare som Guds och sanningens fiender. I sådana fall har sk "icke-teologiska faktorer" ofta gjort det extra svårt att komma till sakliga teologiska samtal. När nu kyrkornas band till den världsliga makten lossas i allt fler länder, kan de lättare se igenom lagren av historiska och kulturella traditioner ner till trosfrågorna. Om man då möts i teologiska samtal, i gemensamt engagemang för människor i nöd eller i någon form av bön och lovsång, händer det att man finner sig ha samma trogrund. Trots att kristna under mycket olika yttre omständigheter har kommit att dra delvis olika konsekvenser av tron, kan människor, ibland ganska överraskande, känna igen varandra som kristna.

Jesus ber för en enhet som världen skall se. Det ordet förpliktar oss, även om vi inte kan räkna ut hur kristen enhet visar sig. Två ting vet vi dock. Kristen enhet betyder inte total enhetlighet; det finns en mångfald i traditioner och seder som har sin källa i skapelsen och Guds egen rikedom. Lika viktigt är att kristen enhet inte konstrueras fram av knepiga teologer och kyrkopolitiker. Den byggs endast på Guds Ords grund och under ledning av sanningens Ande.

Joh 10:12, 17, 20:21, Apg 2, 10:41, 14:23, 20:17, 1 Kor 1:10, 11:14, 12:28ff, Fil 1:1, 1 Tim 5:17, Tit 1:5, 7f, 1 Pet 2:9.

36. Kyrka i världen

Jesus gjorde inte anspråk på makt i den värld vi lever i. Han konkurrerade inte med kungar och kejsare. Likväl anklagades han inför maktens man för att vara en upprorsmakare. Pilatus såg att anklagelsen var falsk men lät ändå avrätta den besynnerlige mannen.

Men politiken var inte så lätt att komma undan. Nya testamentet återger några episoder där de kristna anklagades för att störa ordningen. När de sedan vägrade hylla den hedniska statens gudar, kallades de ateis-

ter, gudlösa. När de blev fler, såg energiska makthavare dem som statens fiender och försökte utrota dem. När det misslyckades, bytte staten fot och gjorde kristendomen till statsreligion.

Sedan dess har statsmakten ömsom gynnat, ömsom försökt kontrollera kyrkan. Kyrkan å sin sida har svängt mellan att ta emot och profitera på statens välvilja och att bevara sin egenart och självständighet. Genom den nära relationen till staten har kyrkan ständigt frestats att ta till maktens metoder för att säkra positioner i världen. När några har fallit för den frestelsen, har andra påmint om att Jesu rike inte är av denna världen. Om kyrkan hävdar sin självständighet genom att själv bli en politisk maktfaktor, har hon i verkligheten förlorat sin frihet. Kyrkans överlevnad är inte en fråga om positioner eller rättigheter; den beror av ett trons liv utom räckhåll för den politiska makten. Denna kan respektera livet eller ta det som ett hot, men den kan med alla sina tvångsmedel inte utrota tron.

Så länge kyrka och stat existerar bredvid varandra råder en spänning mellan dem. Någon fullkomlig harmoni kan aldrig råda mellan dem, deras utgångspunkter är alltför olika. Därför brukar det sägas att om förhållandet mellan dem är alltför dåligt är det tecken på att något är fel med staten, och om det är alltför gott är det tecken på att något är fel med kyrkan.

Kyrkans tro att hennes Herre är en korsfäst Kristus är förutsättningen för de insatser hon alltid har gjort och alltjämt gör i den mänskliga gemenskapen, för enskilda och i större skala. I gemenskapen med den korsfäste kan kyrkan, på ett sätt som makten aldrig kan, se samhället underifrån, ur de plågade, ensammas, misshandlades, olyckligas perspektiv. Kristi händers verk, diakonin, kommer inte uppifrån utan genom människor som själva lever av barmhärtighet.

Här följer kyrkan den Herre som sade att han "kommit inte för att bli tjänad utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många". Att tjäna sin nästa med det man har, tid, krafter, ägodelar, hör ofrånkomligen det kristna livet till. Detta praktiska tjänande är ofta den sida av kyrkans liv som omgivningen märker av och uppskattar. Diakonin är den kyrkliga verksamhet som ingen kan ha någon invändning emot. Det kan därför vara en frestelse för kyrkligt ansvariga att satsa resurser på diakonalt arbete som ett sätt att öka kyrkans anseende.

Matt 20:28f, Luk 12:48, Joh 8:36, 14:10f, 19:12, Apg 16:20, 19:29.

37. Rätt och fel i kyrkan

I Gamla testamentet varnas flera gånger för falska profeter. Ett kännetecken på dem är att de säger att allt står väl till när i verkligheten allt alls inte står väl till. Jesus upprepar varningen.

De första kristna höll fast vid apostlarnas undervisning. Men snart trädde personer upp som gjorde anspråk på att ha ett bättre evangelium. Mot sådana falska lärare måste kyrkan försvara sig. Paulus varnar i de skarpaste ordalag för dem som kommer in och förkunnar ett annat evangelium än det han har förkunnat. Och Johannes kallar dem som förnekar att Jesus är Kristus, kommen i köttet, för antikrister.

När nya villfarelser eller nya svåra frågor kom upp, samlades företrädare för hela kyrkan och avfattade noga övertänkta, på Bibeln grundade skriftliga bekännelser om den kristna tron.

Tre bekännelser från den s k Gamla kyrkans tid - de första 400 åren - hör med till vår Svenska kyrkas bekännelseskrifter, den apostoliska, den nicenska och den athanasianska. De två förstnämnda använder vi i våra gudstjänster som församlingens ja till Guds Ord. Dessa bekännelser har genom århundradena varit ett värn mot lögn och villfarelse och ett stöd för dem som velat stå fast i en rätt tro.

När kyrkan drogs in i jakten på politisk och ekonomisk makt kom den att utveckla missbruk som skymde bort evangeliet om syndernas förlåtelse för Jesu Kristi skull. Reformationen upptäckte evangeliet på nytt, lyfte fram det och ville forma kyrkans hela liv efter det. Det gav på 1500-talet upphov till nya bekännelseskrifter, även de antagna i vår Svenska kyrka. Reformatorerna var noga med att bygga på Skriften som den enda grunden. Samtidigt anförde de gärna kyrkans fäder från skilda tider när dessa lärde enligt Skriften.

De nya kunskaper som från 1600-talet har omformat vår kultur och våra samhällen upplevde många kristna som ett problem. Olika försök att lösa problemet eller att komma undan det har inte lett någon stans. Den vetenskapliga forskningen, som hör till det uppdrag Gud gav i skapelsen, når inte och rubbar inte evangeliet om en korsfäst Kristus som Gud har uppväckt från de döda. Det går över huvudet på både judar och greker, lagtrogna och vetenskapsmän.

Andra problem kommer när kyrkan blir så engagerad i världsliga uppgifter att förkunnelsen av evangelium kommer i andra hand. I många länder var kyrkan länge en del av den jordiska maktapparaten. När hon fick ansvaret för hela folkets fostran kunde lydningen mot Guds bud och överheten bli det som märktes mest i förkunnelsen. I sådana fall framträdde människor, som själva avstod från makt och pengar, och påminde kyrkan om hennes egentliga uppgift. De som då förblev trogna mot kyrkans lära blev till välsignelse. De som tolkade om evangeliet efter sina egna upplevelser, höll sig för bättre kristna och gick sina egna vägar, hamnade fel.

5 Mos 13, Jer 14:14f, Mika 3:5f, Matt 7:15, Apg 2:42, Rom 16:17f, Gal 1:8, 11, 3:3, 1 Joh 2:18f, 4:1f, 2 Joh 7.

38. Nådens medel

Gud kom till jorden och människorna i ringhetens gestalt. Han lät sig födas till människa i en avkrok av det stora världsväldet, i en alldeles vanlig hantverkarfamilj – det kungliga inslaget märktes inte alls i vardagslag – under omständigheter som i våra dagar mycket väl skulle kunnat göra graviditeten till ett abortfall. I hans livs slut skärptes ringheten till förnedring och utstötthet.

Den yttre obetydligheten kännetecknar även de medel Gud har valt för sin fortsatta närvaro i människornas värld.

Ordet, som leder dem som tror in i Guds rike och dess hemligheter, ser för dem som inte tror ut som alldeles vanliga mänskliga ord. Visst finns där, säger de, både underbar poesi och djup livsvisdom. Men precis som i alla mänskliga skrifter finns där också stycken som moderna människor uppfattar som ganska förskräckliga.

När Bibeln blir översatt kan den respekteras eller misshandlas. Att Bibeln översätts är konsekvensen av att Gud blev människa, kom till oss och levde på våra villkor. Så skall också Guds Ord komma till människor, där de är, på deras språk. Så var det från början. Viktiga delar av evangelierna är översättning från arameiska original. Bibeln är lika utlämnad till människors tankar, ord och händer som Jesus var.

Det gäller också själva boken. Troende judar och kristna får lära sig vördnad för den. Men den blir ibland respektlöst behandlad; biblarna i skolornas klassuppsättningar får både blad avrivna, hundöron och ritade gubbar i kanten. Det går boken om Jesus som det gick honom själv.

Översättning är i många fall ett avgörande steg på Guds Ords väg till människor. Det följs av flera. Ordet kommer till människor i förkunnelse och undervisning. Som bärare av detta bud har Gud i sin kyrka satt in profeter och lärare. En rätt präst är kallad och insatt enligt Skriftens ordning och i en följd av ämbetsbärare som går tillbaka till apostlarna, predikar enligt Skriften, framställer Jesus, korsfäst, död och uppståndens för vår salighets skull, som den ende frälsaren; han inte endast tröstar utan varnar och bestraffar, lever enligt kyrkans lära, vågar lida för Jesu ords och vittnesbörds skull och söker inte sin egen ära utan Guds. Genom sådana tjänare talar Gud. Han sänder dem med uppgiften att föra Ordet ända till de enskilda människorna och hjälpa dem att uppfatta vad det säger dem just där de är. En förkunnelse och undervisning som för Ordet in i människors dagliga liv är nödvändig för att de skall komma till tro och för att de skall förbli och växa i tron i väntan på att Guds rikes härlighet skall uppenbaras.

Ett sakrament är enligt vår kyrkas bekännelse en helig, av Kristus instiftad handling, där han genom synliga jordiska medel skänker osynliga och himmelska gåvor. Sakramenten är vad Jesus har lovat att de skall vara, liksom Gud är.

I dopet är det synliga jordiska medlet vatten, helt vanligt vatten. För jordiska ögon är dopet en ceremoni som många andra, vacker och lite högtidlig, när man tänker på att ett nytt liv har börjat. Men att Gud handlar här, "verkar syndernas förlåtelse, frälser från döden och djävulen och ger evig salighet åt alla dem som sätter tro till Guds ord och löften" (Lilla katekesen), att en människa dör med Kristus för att uppstå med honom, det kan bara tron se.

Även nattvardens bröd och vin hör vardagen och ringheten till. I Medelhavsländerna består än i dag den enklaste måltid just av bröd och vin, vanligen blandat med vatten. I dessa yttre tecken är nu Jesus på ett för världen fördolt och även för oss hemlighetsfullt men verkligt sätt närvarande och skänker sin uppståndelses kropp och blod åt varje nattvardsgäst. Så blir nattvarden stärkande vägkost för vandringen fram till det slutliga målet i himlen.

Nattvarden är i vår kyrka nära förbunden med skriftermålets syndabekännelse och tillsägelse av syndernas förlåtelse. Denna beredelse för mottagandet av Herren Jesu kropp och blod hör till god kyrklig sed. Välkommen till Herrens bord är den som sig ångrar och tror, ångrar sin synd och tror på förlåtelsen.

Enskilt skriftermål, då den biktande talar i enrum med prästen, kan vara en väsentlig hjälp till både en rätt ånger och en rätt tro.

Genom dessa yttre medel skänker Gud nåden att dö med Kristus och leva med honom i en trons gemenskap som övervinner döden och leder in i evigheten.

Ps 32:5, Matt 18:18, 26:26–28, 27:46, Mark 7:34, Joh 6:53f, 20:23, Rom 6:3–11, 10:14, 17, 12:7, 1 Kor 10:16f, 11:26–29, 1 Tim 6:13f, 2 Tim 4:2b.

39. Andens gåvor och Andens frukter

I nådens medel verkar Gud den Helige Ande.

Anden har ingivit människor ord att tala och att skriva ned. Som Guds Ande var med och formade Bibelns ord när de blev till, följer samme Ande bibelordet på dess väg ut i världen och genom alla släkten. Gud gör i sin kyrka några till profeter och några till lärare och ger dem enligt Jesu löfte gåvan att meddela vishet och gåvan att meddela kunskap. Både visheten, som genomskådar och avslöjar varje tids särskilda illusioner och bedrägerier, och kunskapen, det som lärs ut överallt och i alla tider, kommer till dem Gud utser som gåvor av den Helige Ande. Dessa och andra gåvor ger Anden för att bygga upp de kristna till ett heligt tempel i Herren.

Anden ger liv. I dopet till Kristi död och uppståndelse ger Guds Ande den som döps ett nytt liv. I daglig omvändelse och bättring tar den kristne ständigt på nytt emot det nya livet som en gåva av Anden – det är att leva i sitt dop.

Anden upplyser människan så att hon får en rätt insikt om sin synd, väcker hos henne en längtan efter rättfärdigheten från Gud och ger henne en rätt tro på hennes synders förlåtelse.

Genom Anden är Kristus närvarande i altarets bröd och vin, som människor äter och dricker, till liv eller till dom.

Anden leder dem som vet sig vara syndare och ber om Guds hjälp så att de kan finna rätt i livet och i tron. Jesus ger lärjungarna löftet att Anden, som Fadern sänder i hans namn, skall "lära er allt och påminna er om allt som jag har sagt er". Anden säger ingenting annat än det Jesus sade, han hjälper dem och oss att bättre förstå de ord de bevarade från honom. Hos dem som leds och styrs av Anden visar sig Andens frukter: "kärlek, glädje, frid, tålmod, vänlighet, godhet, trofasthet, ödmjukhet och självbehärskning". Detta är ingenting människor frambringar ur sig själva utan frukten av att de med Kristus Jesus har "korsfäst sitt kött med alla dess lidelser och begär".

Anden leder Guds folk genom världens öken mot det härlighetens rike som Gud har berett åt dem. Nya testamentet berättar om hur Anden genom att tala direkt till apostlar och andra leder kyrkan ut på vidgade missionsfält och nya uppdrag.

2 Mos 13:21f, 1 Sam 3, 16:1, 7–12, Ps 51:8, 12–15, 104:30, Hes 36:26, Joh 3:6, 8, 14:26, 15:4ff, 26, 16:7–15, Apg 2:4, 17, 8:26, 9:10f, 10:13f, 15:28, 16:9, Rom 6:4, 8:11, 14, 1 Kor 2:9, 11:29, 12:8, 28, Gal 5:16, 22f, Ef 2:21f, 4:23f, Tit 3:5, 1 Pet 1:5.

40. Trons svar

Guds erbjudande kommer först som någon form av kallelse. Den kan synas eller höras mycket olika. Den kan vara dramatisk eller mer stillsam. Ibland står personen Jesus i fokus, ibland börjar den i något mycket jordiskt och nära. Men det är alltid en kallelse till ett liv med Gud.

I dagens Sverige har många, särskilt i yngre generationer, tappat kontakten med trons värld. De kopplar inte det de är med om till Gud och allra minst till en Gud som har ett ärende till just dem. Det är kyrkans uppgift att hjälpa människor att se det som händer dem som tecken på att Gud söker och kallar dem.

Trons allra första början är att ta emot Guds kallelse till ett liv med honom. Många som har vuxit upp i en kristet präglad miljö har gjort det utan att själva märka det, andra har efter en period av osäkerhet och tvivel kommit tillbaka och bejakat sitt arv. Den som kommer utifrån kan oftare peka på händelser eller upplevelser då det hela började. Men den som först har hört talas om Gud i en kamratkrets där man talat om allt mellan himmel och jord kan ha svårt att säga precis vilken replik eller vilken sånglåt som först blev ett tilltal från Gud.

Några kristna traditioner räknar med att människans svar på Guds kallelse växer fram långsamt och stilla för att en dag vara ett entydigt ja. Andra ser ett stöd i att man vet att man vid en bestämd tidpunkt har sagt ett bestämt ja till Gud och har då direkt odlat en sådan medveten avgörelse.

Den som genom ett sådant ja till Gud får både mening och ordning i sitt liv, upplever inte bara frihet och glädje utan många gånger också ett stort tillskott av kraft. Just krafterna tolkar man gärna som en särskild nådegåva av den Helige Ande. I verkligheten är det ofta snarare fråga om människans egna krafter som varit bundna i osäkerhet och konflikter och nu frigörs och blir en källa till glädje.

”ditt ord kan fylla mitt hjärta med glädje. Ty ditt namn är utropat över mig, Herre, härskarornas Gud.”

Jer 15:16b

1 Mos 12:1, 2 Mos 3:4ff, 1 Sam 3:1-10, 16:13, Jes 6, Jer 1:4-7, Amos 7:14f, Luk 5:4-11, Joh 1:39-46, 15:19, 1 Kor 1:26, 7:22, Ef 4:4, Fil 3:14, Kol 3:15, 1 Pet 2:21.

41. Trons väg

Förälskelser varar sällan riktigt länge. Även den där första glädjen i den levande Gudens närvaro och beröring mattas och svalnar. Särskilt unga människor kan då börja se på sin ”religiösa period” som en övergående fas i livet. ”Det var en härlig tid, men det höll ju inte”, kan man säga. I det läget behöver en människa stöd och vägledning. Hon behöver höra att hon inte har sitt kristna liv bakom sig utan att hon har det framför sig. Tomheten hon känner betyder inte att Gud har övergett henne, sparsamheten med upplevelser är tvärtom ett steg i Guds handlande med henne. Sådan tuktan kommer tillbaka längre fram.

För många blir mötet med Gud en inspiration att bekämpa det onda, i världen i stort men också i det egna livet. De ändrar sin livsstil till en eller annan form av renlevnad. De kritiserar orättvisorna och den moraliska slappheten i samhälle och kyrka. De satsar sina krafter i arbetet på att skapa ett rättfärdigt samhälle och en rättvis värld. Tar man moraliska krav på allvar, blir konflikter oundvikliga. Profeten har varit med:

”Aldrig får jag skratta tillsammans med glada vänner. Jag sitter ensam, tyngd av din hand, ty din vrede uppfyller mig.”

(Jer 15:17)

Några leds av Guds Ande vidare i insikt. Först ser de att det onda som angår dem mest inte är det som finns långt borta utan det som finns i dem själva. Sedan ser de att de med all sin renlevnad och disciplin förblir likadana som de alltid har varit.

”Varför måste jag ständigt plågas, varför är mitt sår obotligt? Det vill inte läka.”

(Jer 15:18a)

Liksom allt annat som sker mellan Gud och människa kan också denna insikt komma på många olika sätt, långsamt eller plötsligt, klart och stilla eller under starka känslor, som ett ljus eller en förlamning. Men alltid är det fråga om tomhet, utblottelse, det egna tar slut.

Till och med Guds omsorg tycks ha tagit slut:

”En sinande bäck har du blivit för mig, ett vatten som sviker.”

(Jer 15:18b)

Under olika namn är denna övergivenhet väl känd i alla kristna traditioner, man talar t ex om "andens fattigdom" eller "själens mörka natt".

Kristen själavård säger att även denna erfarenhet är ett led i Guds handlande med plantorna i hans älskingsplantering. Nu skall inte bara allt det som är människans eget ta slut så att hon inte kan förtrösta på det. Nu tas också glädjen i Guds gåvor ifrån henne. Gud drar in sina gåvor för att människan inte skall ha något annat att tro och förtrösta på än Gud själv. Det är en ny och fördjupad innebörd av ordet att icke se och dock tro.

Detta är inte trons slut utan trons början. Tro är inte att hoppas på en vinst i livets lotteri. När dragningen har skett och den lott man fått visade sig vara en nit, det är då tron börjar.

Jes 5:1ff, Matt 5:3, 7:2-4, Joh 13:30b, 20:29, Rom 2:1, 21-23.

42. Trons mognad

Johannes Döparen förkunnade "syndernas förlåtelse genom omvändelse och dop", ordagrant "omvändelsens dop till syndernas förlåtelse". Människor vände sig bort från ett liv i själviskhet och slapphet, i prestigejakt och konsumism, till ett liv efter Guds vilja, kungjord genom lagen och profeterna.

Aposteln Paulus uppmanade hedningarna att omvända sig från sina maktlösa avgudar till den levande Guden och tackade Gud när de gjorde det.

Längre in i det kristna livet griper omvändelsen djupare. En sorg över synden efter Guds vilja och längtan efter en rättfärdighet som håller, leder till en omvändelse som ger frälsning. Människan ger upp alla tankar på att ha något att komma med inför Gud. Hon vänder sig bort från försöken att åstadkomma en egen rättfärdighet till att lita enbart på det som Jesus Kristus har gjort för henne och för hela världen. Hon vet att inte heller denna omvändelse är något hon kan göra själv. Det är Jesus som tar sig an henne och med den Helige Ande genom Ordet leder henne in i trons gemenskap med hennes frälsare. I tron får hon med stor glädje underordna sig och ta emot den rättfärdighet från Gud som Kristus har förvärvat åt henne och blir så rättfärdiggjord inför Gud.

När Jesus förutsade att Petrus skulle förneka honom sade han också: "När du en gång har vänt tillbaka, så styrk dina bröder." När Jesus är borta och han själv har svikit, har Petrus förlorat allt. Han är totalt utblottad och avklädd all mänsklig härlighet. Men genom Jesu uppståndelse föds han till ett nytt hopp. Efter detta handlar han endast i Jesu Kristi namn och i hans kraft.

I omvändelsen kom en fördjupad och preciserad kallelse till tjänst i Guds folk. Jeremia hade hört den:

"Om du vänder tillbaka skall jag låta dig komma tillbaka och bli min tjänare. Om ditt tal är lödigt och utan slagg skall du få bli min mun."

(Jer 15:19)

Vändningen från pendlandet mellan förtvivlan och falsk säkerhet till förtröstan på Herren Jesus är ingenting som sker en gång för alla och sedan är klar. Det liv som gavs i dopet måste födas på nytt varje dag. Därför talar man om den dagliga omvändelsen. Ständigt kommer nya detaljer fram som måste läggas in under omvändelsens mönster. Nya skrymslen dras fram i ljuset till bekännelsens och försoningens reningsbad. När livet går in i en ny fas, t ex i yrkes- eller familjeliv, kan det bli ganska stora sjok som måste omvändas; sker inte det blir de naturliga, oomvända reaktionerna på det nya lika vildskott som förkväver den ädla fruktbarande grenen. Även i det jordiska livets avtagande, ensamhet, sjukdom, åldrande, kommer nya drag fram som måste underordnas Jesu Kristi barmhärtighet och kärlek. Omvändelsen fortsätter hela livet.

Omvändelsen pågår i det dagliga umgänget med Herren Jesus genom bönen och bibelordet. Bibeln avslöjar hur de gudsfientliga makterna verkar i oss som enskilda, i människornas värld och i himlarymderna. Så visar den oss hur Kristus vinner seger. Mer kännedom om synden lär oss förstå mer av Jesu Kristi seger och gör oss alltmer beroende av honom. Att bli alltmer beroende av Herren Jesus, inte att människan själv i grunden blir så mycket annorlunda, är kärnan i den process som kallas helgelse.

Ps 92:15, Jes 5:2, 50:4, Matt 5:5, Luk 3:1-14, 22:32, Joh 15:1ff, 21:15-18, Apg 3:6, 14:15, 17:30, Rom 3:21-28, 10:2f, 2 Kor 7:10, 1 Thess 1:9, 1 Pet 1:3.

43. Trons seger

Ibland går kyrkligt arbete bra och bär frukt och det är roligt. Ibland går det inte så bra. Även i länder med ett rikt kristet arv kan det ske att flertalet inte vet mycket om kristen tro och än mindre frågar efter den.

Kyrkans öden i världen har växlat mellan triumf och förnedring, maktpositioner och förföljelse. En tid var det en medborgerlig skyldighet att bekänna kristen tro, en annan var det liktydigt med uppror och livsfarligt att göra det.

Erfarna kristna låter inte lura sig av vare sig medgång eller motgång. De kan känna medgångens vinddrag utan att ryckas med och möta motgången utan att bli nedslagna eller ge upp. De känner sanningen från kyrkans forna dagar att martyrernas blod är trons bästa utsäde. De vet att framgångar i världen alls inte är den seger över världen som Kristus har vunnit och hans husfolk har del i genom tron.

Kristi kyrka på jorden är ett folk på pilgrimsvandring mot sitt rätta hem. Här, i syndens värld, är hon ofrånkomligen den lidande kyrkan. Samtidigt lever hon i en obruten gemenskap med den triumferande kyrkan i himlen, där Kristi seger över djävul, synd och död bestämmer och präglar allt.

Den härligheten är också vårt eviga, oförgångliga arv, som vi växer in i genom att dela Kristi lidanden under hans förnedringstid. "Mina kortvariga lidanden", skriver Paulus, "väger ju oändligt lätt mot den överväldigande, eviga härlighet de bereder åt mig."

Joh 16:33, Rom 8:18, 1 Kor 15:25f, 54ff, 2 Kor 4:17, 1 Joh 5:4f, Uppb 12:11.

Förkortningen CA (sid 26 och 47) står för den Augsburska bekännelsen (Confessio Augustana).